

BASERRIA II. ZATIA

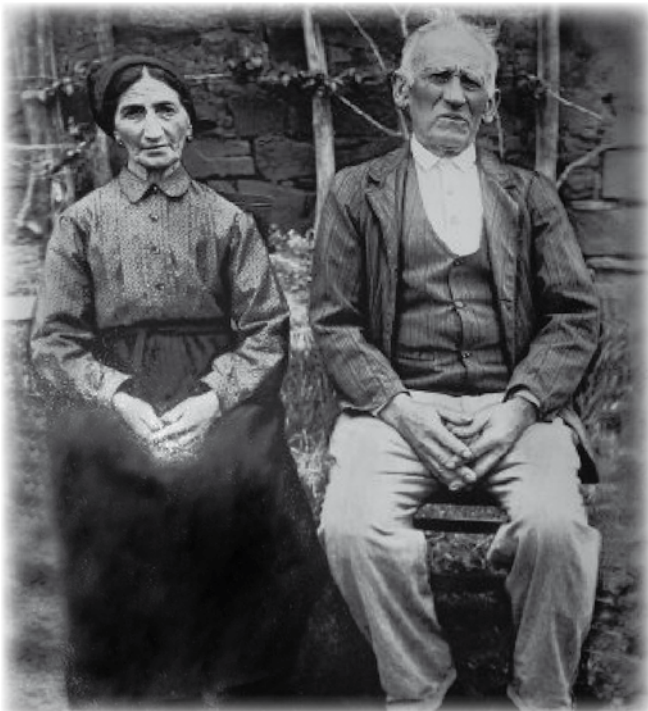
MUNETXE BARRI JA IOTETXEA.

1.- **Jabetasuna.** *Munetxebarri* izeneko Baserría Bizkaiko **IGORRE** (Yurre) deritzon errien aurkitzen da. Elexalde *Munegi* auzoan. Bilbotik 22 kilometrora.

1.855 urterako Francisco Amorrotu Jauna, Munetxebarri etxearen Jabea zan.

Francisco AMORRORTU ta Juanita BUZTINZA senar-emazteak.

2.- **Zer-zelangoa.** Kanpotik begituta, aurrekaldeko zabaleran, 15 metro deukoz. Aurretik atzeraño, 19 metro. Beetik goraño, 10 bat metro.

Beko solairuan, ataria dauko erdian, ta leio txiki bi. Eskillarea, bigarren solairuko ateraño.

Solairu onetako barrualdean: ukullua (bei, idi, asto, olo, koneju, txarri-toki ta lanabesen gordelekutzat).

Bigarren solairuan: sutondoa, logelak, lau leio ta balkoia. Barru aldera: areto edo saloia. Erdiko ormea ta onen ostean: lastatxi ta bedar sikue gordetako lekuek. Komuna be bazter egoki baten aurkituten da.

Irugarren solairuan: ganbarea (ortuari, jaki ta jantziz leor-lekua).

3.- **Labea.** Etxearen aurreondoan *Labe bat* erai-kita dago. Iru orma ditu: bi alboan ta bat atzean eta talletua. Artean, sutegi edo erretegia osatzeko labe-arri, labe-zerua ta jagokon labeakoa eratuta daukoz. Su egin, berotu ta txingar naikoak batzeko, bazterretako otak eta sasiak balio andikoak izaten dira. Denbora luzetxua bear dau neurriko beroa lortuteko.

Labakoa ondo egiteko tresna batzuk dagoz: ipizkia (labea garbitako), labaparea (erregai laban sartuteko), ...

Ona emen erregai batzuk: ogi zurie, mokotzak, artoa, pamintxea...

1.934n urte ezkerostik makiña bat aldaketa egin da *Munetxebarri* baserrian.

Aldaketa orrean artean Labea desagertu da, etxeaurreko zelaia zabaldutearren.

4 - Ingurunea. Baserriaren inguruan dago *etxaguntza*: ortua, landuteko lurrak (garia, oloa, artu,

naiz nabotarakoa, frutu-arbolak, belardiak, piñudiak, errekatxua, iturria...). Apur bat urrinago, basoak, piñuz beteta.

Begientzako baztar atsegiñak. Osasunerako aide egokiak. Artu emonetarako, erri edo kaleraño, amar bat minutuko bidea.

Mendi aldean daukot,

baserri kutuna,
or jaio ta mundura
etorri nintzena.

Ori dot benetako
ama txit laztana
ezer baño geiago
maitzatzen dodana
ta berak be, benetan
maitatzen nauena.

Gorputz zabala dauko,

aurpegi zurista,
eta bustiñezko ormak,
agakaz lotuta.

Iru solairu ditu:
ganbara da bata,
sutea ta logelak
erdin ipiñita,
eta azpiko aldean
portala ta korta.

Egon-leku ederra

dot, neure etxean
udan ta neguan
bizitzeko eran.

Apur bat dago aparte
ondoko auzoan,
bake ta laitasunez
bizituz barruan.
Alantxe nai dot jarraitu
Bizitza guztian.

5.-**Sutondoa** (sutea, eskaratza, eskatza). Zalantza barik Munetxebarrin tokirik garrantzitsuen **Sutondoa** dogu. Izan be etxeko sarrerako ate ondoan dago. Be sue ta kanpai tximinie daukoz. Ontziek garbitako zikinduten dan ure leiopean dagon arritik kanporatuten da.

Bertan goxaldu, bazkaldu ta afaldu ta errezuak egi-ten dira normalean.

Esan leike: **Sutondoa Ikastexe Nausi Sakratua** dala bertan:

- Famili siñisdunak eratu diralako.
 - Famili barriak konpondu diralako, izen-abizenak tinkotuaz.
 - Euskaldunen **altxor bikañena**, **euskerea**, gizaldi-etan zear, zaindu ta indartu dalako.
- 6 - Ikusi edo entzun daigun, adibidetzat, **Sutondo-**an etxeko “aitetek” kontatu ei ebana:

“Azaldu bear dautzuet Parisko gexotegi baten ikusi neban osakuntza bat.

Eroan eben egun baten gixajo bat istar-azurra ausita, gurdi baten txirrinkeak azpian artuta edo. Gexotegi artako sendagille nagusiak eta bere urrengokoek arduraz begiratu ta ikusi eutsoen isterra gizon ari. Gero asi zan bakotxa bere eretxia edo aburuba adirazoten eta geienak inoen ankea kendu berko yakola bizia atara gure ba zan

Nagusiak, orduan, onetara berba egin eban: -“Isterra ebagiteko astia gero be eukiko dogu ta, bada ezpadan, lenengo ikusi bear da neuk aspaldian daukoda uste bat”

Uste ori izan zan ondatuta eukan istar-azur atala kendu,ta,ordez,ipiñi txakur andi baten azurra, zuzgatza edo arbolari mentua ezarten jakon antzera,ta ikusi ia oratuten eutsen azurrok alkarri.

Egin zan ba, ta eztago zetan esan zein ederto zainduko eben gexoa sendagilleak. Bai yojazan egunak, eta geroago te obeto joyan gizona. Isterra osatu jakon azkenean, oetik jagi zan eta ondiño makal, baña ankea lurrean ipinten eban. Mentua lortu zan, eta beste bear izanik ez egoan indarra artutea baño gizona osoro geratzeko.

*Baña, gure gorputzean, atal guztiak bardingeak izanarren, ain alkartuta dagoz danen artean gauza oso bat egiteko, ze bataz ezer daukonean, besteak, danak ezpadira be, batzuk beñepein, sarritan okertu ta moteldu ta gexotuten dira. Au da sendagillek **komplika-ziñoa** esaten dautsena.*

Au jaso zan an be. Guntzurrunetara jo eban gatxak, ezin eban txisik egin, puxikeak estanda egin bear eutsen gizonari ta bizia galdu bear eban, laster osabidieren bat artu ezik.

Sendagilleak ebiltzan gau ta egun zoratu bearrez, zer ete zan ezin igarrita, liburu guztiak artuaz ta zer alkartasun eukan azurretako gatxak guntzurrunekaz. Itxaropena galtzen asi ziran. Ezekien zer egin.

-Da, ¿il zan gizaajoa?

-Ez. Dei egin eutsoen beste osagille entzute andidun bati. Onak itandu eban zer eukan eta zer egin jakon. Azaldu eutsoen gustia. Eta erantzun eban: -“ia eka-

rrizue ona gizon ori”. Eroan eutsoen ba, ta besotik elduta orma ondora eroanda agindu eutson:

-Altzaisu ankea gora, ia txixik egiten dozun.

Parra-parra, ederto egin be. Osagilleak benetasun andiegaz esan eban: Txakur baten azurra ipiñi dautsozuen ezkerre, ¿zelan arrano gura zenduen ba gizon onek bere bearra egitea, ankea altzeu ezik orma batera urreratuta?

*Au entzunda asi ziran an egozan guztiak barreka, ain benetan, eurai be txis-eragin eutzela aitetek bere ipuñeagaz. Berau ostera piperra baño benago edo serioago geratu zan, esanaz: **Alan zan edo ezpazan, sartu eizue kalabazan”**.*

**Barroeta ta Amorrortutar Klaudio
Munetxe (Bilbon, 2011-01-27)
Euskal astea**

